

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵՔԱՍՏԱՑԻ ԿՐԹԱՀԱՄԱԼԻՐ

ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ—ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ Ջեյն Օսթինի «Հպարտություն և նախապաշարմունք» վեպը

ՍՈՎՈՐՈՂ՝ Օֆելյա Անդրեասյան

ԴԱՍԱՐԱՆ՝ 11.2

ՂԵԿԱՎԱՐ՝ Անուշ Ներսիսյան

ԳՐԱԽՈՍ՝ Անահիտ Գրիգորյան

Երևան 2024

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն-----	3
Ստեղծման պատմություն-----	6
Ժանրը, ուղղությունը-----	7
Թեման, խնդիրները-----	9
Գլխավոր հերոսները և նրանց բնութագրերը-----	11
Իմաստային խնդիրը-----	12
Քննադատություն-----	13
Կերպարների բացահայտման լեզաոճական առանձնահատկությունները-----	14
Եզրակացություն-----	31
Օգտագործված գրականության ցանկ-----	32

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Անգլիացի ազնվական Ջեյն Օսթինը, որը ապրել է Ռեջենսի ժամանակաշրջանում, մինչ օրս աշխարհի ամենահայտնի և սիրված գրողներից է: Նրա համբավը վաղուց անցել է Բրիտանիայի սահմանները, նրա գրքերը մշտապես վերահրատարակվում են, իսկ ֆիլմերի ադապտացիաների թիվը մի քանի անգամ գերազանցում է հրատարակված գործերի թվին:

Մի քանի տարին մեկ հայտնվում են Օսթինի պատմությունների ամենատարբեր վերաիմաստավորումներ և ժամանակակից ադապտացիաներ: Ամենահայտնի գիրքը, իհարկե, մնում է «Հպարտություն և նախապաշարմունք»-ը: Թվում է, թե նա ստեղծել է մի ունիվերսալ պատմություն, որը մոտ ու հասկանալի է մարդկանց նույնիսկ այսօրան տարի անց:

Եվ դա իրոք այդպես է՝ մենք դեռ կանգնած ենք սիրո և գործնականության միջև ընտրության առաջ: Իսկ հասարակությունն ինքն այնքան չի փոխվել, որ մենք դադարենք ուշադրություն դարձնել պիտակներին: Բայց այնուամենայնիվ, «Հպարտություն և նախապաշարմունք» վեպի շատ մանրամասներ կարող են անհասկանալի մնալ, և գլխավոր հերոսները հաճախ իրենց չափազանց սառնասրտորեն են պահում: Երբեմն թվում է, թե ոչինչ չի խանգարում Դարսիի և Էլիզաբեթի հարաբերություններին, բայց նրանք դեռ շարունակում են դանդաղեցնել ամեն ինչ: Բայց ինչո՞ւ, ինչպե՞ս հասկանալ սիրո պատմությունը «Հպարտության և նախապաշարմունք» վեպի մեջ:

Հետազոտական աշխատանքում առանձնանում եմ վեպի երեք սյուժետային գծեր՝ քնարական դրամատիկական, կատակերգական-երգիծական, արկածային: Մանրամասն վերլուծվում է ոճական տեխնիկայի գործունեության մեխանիզմը, որի շնորհիվ ստեղծվում են Ջեյն Օսթինի հերոսների կենդանի լիարժեք կերպարները: Եզրակացություններ են արվում էթիկական արժեքների համակարգի

մասին, որոնք նրանք մարմնավորում են և գրողի դերի մասին ռեալիստական վեպի ձևավորման գործում:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է ուսումնասիրել Ջեյն Օսթինի «Հպարտություն և նախապաշարմունք» վեպը՝ վերլուծելով կերպարների հոգեբանական շարժառիթները՝ վեպի ստեղծման ժամանակաշրջանի համատեքստում:

Հետզոտական աշխատանքը բաղկացած է Ներածությունից, 7 հիմնական մասերից՝ բովանդակությունում ներկայացված, Եզրակացությունից և Օգտագործված գրականության ցանկից:

Ստեղծման պատմություն

Ջեյն Օսթինը սկսել է գրել «Հպարտություն և նախապաշարմունք» վեպը 21 տարեկանում: Ավարտելով աշխատանքը՝ գրողը ձեռագիրը տվել է հրատարակչությանը, սակայն նրան մերժել են: Նա ստիպված հետաձգել է գրքի հրատարակությունը ավելի քան 15 տարով: Նախքան վեպը կրկին հրատարակելու փորձին՝ Օսթինը մանրամասն աշխատել է վեպի վրա՝ ամբողջությամբ խմբագրելով և ճշգրտելով նյութը:

Վեպն ի սկզբանե կոչվում էր «Առաջին տպավորություն», հենց այսպես էր նա անվանել վեպը քրոջն ուղղված նամակում: Այնուհետև 1811թ.-ին կամ 1812թ.-ին (ստույգ տվյալներ չկան), գրողը վերանվանեց գիրքը «Հպարտություն և նախապաշարմունք»: Ենթադրաբար անունը փոխվել է, որպեսզի չշփոթեն համանուն այլ ստեղծագործությունների հետ: Վարկած կա, որ մինչ ձեռագրի ամբողջական խմբագրումը «Առաջին տպավորությունը» եղել է նամակագրական ձևաչափով:

Ջեյն Օսթինը «Հպարտությունն ու նախապաշարմունքը» վաճառեց հրատարակիչ Թոմաս Էդգերտանին: Նա իր հերթին առաջին հրատարակությունը երեք հատորով հրատարակեց 1813 թվականի հունվարի 27-ին: Երկրորդ հրատարակությունը լույս է տեսել նույն թվականի նոյեմբերին: Երրորդ հրատարակությունը լույս է տեսել 1817թ. : Գրքի հրատարակության մեջ Ջեյն Օսթինի անունը գրված չէր, «հեղինակային» տողում նշված էր՝ «Գրված է «Բանականություն և զգացմունք»-ի հեղինակի կողմից»¹:

Ժանրը, ուղղությունը

¹ <https://literaguru.ru/analiz-romana-gordost-i-predubezhdenie-dzhejn-ostin/>

Ստեղծագործությունը գրված է վեպի ժանրում: Օսթինի բոլոր ստեղծագործություններին բնորոշ է ռեալիզմի ուղղությունը: Ջ.Օսթինի վեպերը վկայում են ռեալիստական ավանդույթի շարունակական զարգացման մասին, սակայն չի կարելի ամբողջությամբ մերժել դրա վրա ռոմանտիզմի գեղագիտության ազդեցությունը: Գրողի ստեղծագործությունը երեք ավանդույթների խաչմերուկում են՝ լուսավորչական, ռոմանտիկական և ռեալիստական²:

Ջ.Օսթենը գրում է միայն այն մասին, ինչ նա գիտի հիմնովին, իր սեփական դիտարկումներից և փորձից, այլ ոչ թե «երկրորդ ձեռքից»: Հասարակ մարդկանց առօրյան, գավառական գոյության մանրուքները իրականության գեղարվեստական վերարտադրության մշտական ոլորտներն են, որոնցում նա իր նուրբ մտքի և փայլուն հեզնանքի շնորհիվ կարողացել է հասնել արտասովոր խորության: Պատերազմներն ու հեղափոխությունները, ամրոցները, կապույտ լեռներն ու արծաթափայլ առվակները նրա հետաքրքրություններից չէին:

Նրա ստեղծագործության բոլոր իրավիճակները կապված են պայմանավորված ամուսնությունների, հասարակության տարբեր մակարդակների մարդկանց սիրո հետ, որը ժամանակին բնորոշ հատկանիշ էր: Այն արդիական էր այն ժամանակ, արդիական է նաև այսօր: Վեպի ամբողջ շարադրանքը ներկայացված է էլիզաբեթի տեսանկյունից: Ընթերցողը ինքնաբերաբար կարծես ընդունում է հերոսուհու տեսակետը, զգում է աշխարհը նրա աչքերով, նրա մտքերով: Այս հատկանիշը բնորոշ է հեղինակի գրեթե բոլոր ստեղծագործություններին: Այլ կերպարների զգացմունքների մասին մենք իմանում ենք նամակների միջոցով: Դրանք նաև նպաստում են առանձին կերպարների կերպարների հետագա բացահայտմանը: Օրինակ՝ նամակներից մեկում մենք իմանում

² Նույն տեղում:

ենք պարոն Ուիքիէմի էության մասին: Նրա միջոցով բացահայտվում է հենց պարոն
Դարսիի ներաշխարհը³:

Թեմաներ և խնդիրներ

1. Հպարտության խնդիրը

Ակնհայտորեն շոշափվում է հպարտության խնդիրը, որը պատնեշ է դառնում սիրահարների կամ մտերիմների միջև: Այն ոչնչացնում է զգացմունքները, ստիպում է քեզ դիմադրել և «հիմար» զգալ, որովհետև դու կանգնած ես փակուղում և չես ուզում նույնիսկ մեկ միլիմետր շարժվել: Դու դիմացդ տեսնում ես միայն պատ, բայց եթե լարվես ու կողք նայես, կտեսնես, որ այս պատը հեշտ է շրջանցել, ուղղակի պետք է հասկանալ, որ հպարտությունը ոչինչ չի նշանակում, երբ այն վերածվում է գորոգության և ամբարտավանության ու սնվում նախապաշարմունքներով:

2. Սոցիալական անհավասարության խնդիրը՝ որպես հետևանք նախապաշարմունքների

Ջեյն Օսթինը շատ հաջողությամբ է փոխել գրքի անվանումը: Չէ՞ որ, ըստ էության, ստիպում է մտածել, թե նրանցից ով է հպարտ, ով՝ նախապաշարված: Պարոն Դարսին վիրավորում է Էլիզաբեթի հպարտությունը՝ ասելով, որ նա ոչ այնքան գեղեցիկ է, ոչ այնքան խելացի, որ կարողանար ուղեկցել իրեն պարահանդեսում: Պարոն Դարսին հենց Լիզիի նկատմամբ նախապաշարմունք է «ապրում»՝ նրա ընտանիքի և առաջին տպավորության պատճառով: Նրան թվում է, թե իր կողքին չի կարող լինել մի կին, ով ավելի ցածր է ծագմամբ և ունի այդքան «տարօրինակ» հարազատներ: Բայց այս ամենը կարելի է դիտարկել նաև հակառակ ուղղությամբ: Միստր Դարսին չափազանց հպարտ է, որ նույնիսկ նկատի Էլիզաբեթին և նույնիսկ մի կաթիլ խոնարհում դրսևորի նրա

³ <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/39914/1/povzun.pdf>

նկատմամբ, իսկ Էլիզաբեթը չափազանց նախապաշարված է հասարակության մեջ իր վարքագծով, քանի որ Դարսին իրեն շատ ինքահավան և ամբարտավան էր պահում: Նա որոշակի կարծիք ունի նրա մասին, հետևաբար, նա արդեն նախապաշարված է և չի կարող տեսնել և նկատել ավելի լուրջ գծեր Դարսիի մեջ:

3. Այլ մարդկանց ազդեցությունը մարդու կարծիքի և գործողությունների վրա

Հեղինակը կրկին ու կրկին անդրադառնում է մարդու կարծիքի և գործողությունների վրա այլ մարդկանց ազդեցության թեմային: Օրինակ, պարոն Բինգլին լրջորեն գտնվում էր պարոն Դարսիի ազդեցության տակ: Նա, չհամոզվելով իր իսկ փաստարկներում, վստահեցնում է խեղճ սիրահարվածին, որ Ջեյնը առանձնապես հետաքրքրված չէ իրենով որպես ապագա սիրելի կին, այլ պարզապես «անհանգստացած է» ամուսնանալու ցանկությամբ, որպեսզի արագ բավարարի մոր խնդրանքները և լքի հարազատ տունը: Բայց իրականում Ջեյնն ավելի նուրբ էակ է, ով բավականին զգուշորեն թաքցնում է իր զգացմունքները, որպեսզի անլուրջ չթվա: Վերը նշվածից կարող ենք բխեցնել ևս մեկ փոքր խնդիր՝ փակ բնույթի/բնավորության խնդիրը:

4. Ընտանիքի և դաստիարակության թեման

Որոշ չափով շոշափվում է նաև ընտանիքի և դաստիարակության թեման: Ջեյնի և Լիզիի հարաբերությունները մեծ պրոպագանդա են ժամանակակից հասարակության համար: Քույրերի միջև ընկերությունը, ծնողների նկատմամբ հարգալից վերաբերմունքը, ծնողների միջև սերը, հումորի չափաբաժինը՝ այս ամենը իդեալական բաղադրիչների համադրություն են, որոնք ամուր կապ են ստեղծում ընտանիքում: Չնայած նրանց միջնեկ քույրը՝ Մերին, բնավորությամբ շատ տարբերվում էր մյուս երկուսից նրանով, որ նրան սիրում էին: Ընտանիքում բնավորությունները տարբեր էին, և դա շատ լավ էր: Բացի այդ,

երեխաներին մեծացրել է միսիս Բեննեթն ինքնուրույն՝ առանց սպասուհիների: Բարձր խավի հասարակության համար սա անխոհեմության ցուցանիշ է, բայց, այնուամենայնիվ, նա կարողացել էր մեծացնել արժանի աղջիկների: Թեև միսս Լիդին այնքան էլ չարդարացրեց մոր սպասելիքները: Երևի իրոք ոչ բավարար դաստիարակության պատճառով էր, որ նա այդքան թեթևասուլիկ է մեծացել⁴:

Գլխավոր հերոսները և նրանց բնութագրերը

Վեպի գլխավոր հերոսուհին Էլիզաբեթ Բեննեթն է՝ խելամիտ աղջիկ, ով հստակ գիտի, թե ինչ է ուզում: Լիզին, ինչպես նրա մասին սիրալիրորեն ասում է հայրը, ի վիճակի չէ հարմարվել որևէ մեկի ցանկություններին: Նա պատրաստ է դեմ գնալ մեծամասնության կարծիքին, եթե վստահ լինի, որ իրենց առաջարկած լուծումն իրեն երջանկություն չի բերելու: Չնայած իր առողջ մտքին, նա զուրկ չէ թեթև և ուրախ տրամադրությունից: Նա սիրում է կատակել ու ծիծաղել, կարեկից է իր ընտանիքի քմահաճույքներին: Նա այնքան էլ խորաթափանց չէ, դրանում էլ կայանում է իր հմայքը: Ժամա նաՏկի ընթացքում նա կկարողանա բացահայտել իրեն շրջապատող մարդկանց իրական դեմքը: Նա դատում է նրանց՝ ելնելով իրենց առաջին տպավորությունից, բայց նույնքան հեշտությամբ կարող է փոխել իր կարծիքը, երբ հասկանում է, որ սխալվել է տվյալ անձի նկատմամբ:

Պարոն Դարսին ևս մեկ գլխավոր հերոս է: Նրա կերպարը կազմված է հարուստ և արժանավոր տղամարդու հիմնական հատկանիշներից: Նա համատեղում է ազնվականությունը գոռոզամտության հետ, մեծ խելքը՝ արհամարհանքին, իսկ ինտրովերտ վարքը՝ մեծ սրտով: Պարոն Դարսին այլ կերպ է դաստիարակվել, քան

⁴file:///C:/Users/HP/Downloads/stilisticheskie-sredstva-raskrytiya-harakterov-v-romane-dzheyn-ostin-gordost-i-predubezhdenie.pdf

Էլիզաբեթ Բենեթը: Նա ազնվական արյան մարդ է, պատկանում է հասարակության այլ մակարդակի: Նա հարգում է ամեն ինչ զուսպ, կոկիկ և պարզ: Նա չի հասկանում փոքր քաղաքի կյանքը: Սկզբում թվում է, թե այս հերոսը բացասական կերպար է, բայց պատմության ընթացքում բացահայտվում է նրա կերպարը: Պարզ է դառնում, որ չնայած ընկերոջ դավաճանությանը, ով եղբոր պես էր իրեն, չնայած նրան, որ նրա համար դժվար էր ընդունել իր զգացմունքները «պարզամիտ» Էլիզաբեթի հանդեպ, նա ցույց տվեց իր ազնվականությունը, նա առանց որևէ անձնական շահի օգնեց միսս Լիդիա Բենեթին: Պարոն Դարիին հանդիսանում է շատ աղջիկների իդեալը⁵:

Ինչո՞ւ է Դարսին այդքան սառը

Էթիկետը և սոցիալական նորմերը այն են, ինչի վրա հիմնված էր անգլիական ազնվական հասարակությունը: Յուրաքանչյուր քայլ կանոնակարգվել և խստորեն գնահատվել է՝ հաշվի առնելով կարգավիճակը: Միսսը Դարսին Էլիզաբեթի համար սառը, ետ քաշված և ամբարտավան է թվում: Այս բոլոր հատկությունները պահանջում է նրա կարգավիճակը: Նա չի կարող իրեն այնքան ազատ պահել, որքան Ուիքհեմը, որքան բարձր է կոչումը, այնքան ավելի խիստ են պահանջները:

Էլիզաբեթն ու Դարսին մեզ հիմա չափազանց զուսպ են թվում, քանի որ մեկ սխալ գործողություն կարող է արատավորել նրանց հեղինակությունը: Ահա թե ինչու է Լիդիայի և Ուիքհեմի փախուստի հետ կապված իրավիճակը այդքան դրամատիկ: Նման արարքը վերջ է դնում ամբողջ ընտանիքին: Չկարողանալով բաց և անկեղծ լինել իրենց գրույցներում և արարքներում՝ Էլիզաբեթն ու Դարսին շփվում են հայացքների լեզվով: Վեպը շատ ժամանակ է հատկացնում տեսողության հետ կապված գործընթացների նկարագրությանը: Ցավոք, բառախաղի մի մասը թարգմանության մեջ կորել է: Հերոսները ուշադիր զննում են միմյանց և այդ դիտարկումների միջոցով, ինչպես ձևավորվող փորձարարական գիտության

⁵ <https://literaguru.ru/analiz-romana-gordost-i-predubezhdenie-dzhejn-ostin/>

գիտնականները, հանգում են նոր եզրակացությունների միմյանց վերաբերյալ: Նրանք, իհարկե, թալանված են նայում, նույնիսկ նման հարցում կա վարվելակարգ: Նրանք չեն կարող իրենց թույլ տալ նայել, բայց դա չի դարձնում նրանց հայացքը պակաս հետաքրքրասեր: Տեսիլքը դառնում է ճանաչողության և ըմբռնման անալոգը: Անգլերենում I see նշանակում է «Ես հասկանում եմ»: Էլիզաբեթն արտասանում է հենց այս արտահայտությունը, երբ իմանում է Դարսիի և Ուիլքինսոնի մասին ճշմարտությունը: Կարելի է նաև ասել. «Ես գիտակցեցի»⁶:

Իմաստային խնդիրը

Այն ժամանակ ամուսնությունները հաշվարկով էին կազմակերպվում: Կոպիտ ասած, եթե ամուսնությունը ձեռնտու է ապագայի և ընտանիքի համար, ապա խոսելու բան չկա՝ հարսանիքը կայանում է: Այն ժամանակվա մարդկանց համար սիրով ամուսնանալը հազվադեպ իրադարձություն էր: Գիրքը նվիրված է հենց այս խնդրին - հերոսուհին համառորեն պաշտպանում է իր զգացմունքները կառավարելու իրավունքը: Երևի այս ստեղծագործության միջոցով գրողը ցանկանում է ցույց տալ, որ սիրով ամուսնանալու համար պայքարելը, այդքան էլ սխալ չէ: Այո, հասարակության կողմից սխալ կոչվող, բայց մյուս տեսանկյունից էլ առանձնապես չսիրված մարդու շրջապատում ապրելու դժվարությունները չեն լինի:

Չնայած շրջապատի ճնշմանը, ինչպես մեզ ապացուցում է հերոսուհու օրինակը, արժե հավատարիմ մնալ ինքներդ ձեզ: Եթե դուք զգում եք, որ ճիշտ եք անում, որ ձեր զգացմունքները ձեզ չեն խաբում, և հասկանում եք, որ հակառակ դեպքում ավելի վատ կլինի ձեզ համար, ապա պետք է շարունակեք վստահ լինել ձեր մեջ մ և չտրվել այլ

⁶ <https://artforintrovert.ru/materials/tpost/i7vxb6t7n1-cto-nuzhno-znat-chtobi-ponyat-gordost-i>

մարդկանց սադրանքներին: Սա միակ ճանապարհն է երջանիկ մնալու և ճանաչվելու որպես ամուր անձնավորություն, որը չի կարող կոտրվել այլ մարդկանց կարծիքներով⁷:

Քննադատություն

Ջ.Օսթենը լուսավորչական ռեալիզմի ժառանգորդն էր: «Առանց Օսթենի,- ինչպես նշում է Վ.Վ. Իվաշևան, - չկա 19-րդ դարի անգլիական ռեալիզմ» (Իվաշևա 1974, 42): Նշենք, որ «Հպարտություն և նախապաշարմունք» վեպում ռեալիզմն առանձնահատուկ բնույթ ունի. այն անցումային շրջանի ռեալիզմ է, այլևս ոչ լուսավորչական, բայց դեռևս ոչ քննադատական:

Ջեյն Օսթինի վեպերը միշտ քննարկված են: Նույնիսկ այսօր նրա գրքերը ողջ աշխարհում ճանաչվում են որպես անգլիական արձակի չափանիշ: «Հպարտություն և նախապաշարմունք» վեպը BBC-ի 200 լավագույն գրքերում երկրորդ տեղն է զբաղեցնում: 2013 թվականին ամբողջ աշխարհում նշվել է ստեղծագործության 200-ամյակը: Տոնակատարությանը մասնակցել են նույնիսկ այնպիսի հայտնի հրատարակումներ, ինչպիսիք են The Huffington Post-ը, The New York Times-ը և The Daily Telegraph-ը:

Գրքի առաջին հրատարակությունը հաջողություն ունեցավ հանրության և քննադատների շրջանում: Լորդ Բայրոնի կինը՝ Աննա Իզաբելլա Բայրոնը, այս ստեղծագործությունն անվանել է «մոդայիկ վեպ»: Այս աշխատանքին դրական քննադատություն է տվել նաև հայտնի քննադատ և գրախոս Ջորջ Հենրի Լյուիսը:

Բայց, այնուամենայնիվ, եղան նրանք, ովքեր ամբողջությամբ քննադատեցին այս վեպը: Այսպիսով, Շառլոտա Բրոնտեն, Լյուիսին ուղղված նամակում, Օսթինի վեպը

⁷ <https://literaguru.ru/analiz-romana-gordost-i-predubezhdenie-dzhejn-ostin/>

համեմատեց կոկիկ եզրագծերով, նուրբ ծաղիկներով մշակված այգու հետ, որտեղ չկա ոչ մի բլուր, բաց տարածք: Այսինքն՝ գրողին պակասում էր կենսական և թարմացնող բան իր ստեղծագործության մեջ: Շարլոտա Բրոնտեն կարծում էր, որ վեպը արժանի չէ գովասանքի ու հիացմունքի: Նա նախատում է Օսթինին, նրա համար, որ նա չի կարողանում տեսնել իր ժողովրդի կյանքը, այնպես ինչպիսին այն կա իրականում: Ստեղծագործության վերաբերյալ ևս մի քանի բացասական ակնարկներ կան հայտնի մարդկանց կողմից, բայց թերևս ավելի լավ է ունենալ ձեր սեփական կարծիքը գրքի մասին: Այն կարդալուց հետո դուք կարող եք սիրել կամ ատել այս վեպը, բայց պետք է խոստովանենք, որ սա գրականության դասական օրինակ է, որը դուք պետք է իմանաք և կարողանաք հասկանալ:

Ինքը՝ Ջեյն Օսթինը, քրոջն ուղղված նամակում ասել է, որ շատ անհանգստացած է, որ վեպը չափազանց «արևոտ և շողշողուն» է, նա ցանկանում է այն ավելի խիստ և ճիշտ դարձնել:

Բրիտանիացի գրող Լուիսա Ջորջ Հենրին, որպես Ջեյն Օսթինին աջակցություն, գրել է նամակ:

Այս նույն նամակում Շարլոտա Բրոնտեն համեմատում է Ջեյն Օսթինին 9-րդ դարի ֆրանկոֆոն ռոմանտիզմի ներկայացուցիչ Ջորջ Սանդի հետ, նրան հստակ նախապատվություն տալով և նրան անվանելով «խորը և իմաստուն» («sagacious and profound»), իսկ Ջեյն Օսթինը ամբողջ ժամանակ եղել է («only shrewd and observant»): Նման քննադատական գնահատումը բացատրվում է նրանով, որ Շարլոտ Բրոնտեի ստեղծագործական սկզբունքներն այլ բնույթ ունեն: Ջեյն Օսթինի համար, ի տարբերություն Շարլոտ Բրոնտեի, անընդունելի է ճշմարտությունից որևէ շեղում՝ լինի դա թեմայի մեկնաբանման, միջավայրի պատկերման, կերպարների լուծման կամ զգացմունքների նկարագրության մեջ:

Ջորջ Լյուիս Հենրին վրդովված էր այս նամակից և իր պատասխանում նշում էր, որ Ջեյն Օսթինը **բանաստեղծուհի** չէ (պետք է հիշել, որ Ջ. Լյուիսի

համար «բանաստեղծական», «հույզ» և այլն բառերը միշտ բացասական իմաստ ունենին), դրանում չկա ոչ «հույզ», ոչ պերճախոսություն, ոչ խելագարություն և բանաստեղծական հրճվանք, և խորհուրդ տվեց Շ. Բրոնտեին սովորել գնահատել Ջեյն Օթինին, քանի որ նա պատկանում է մեծագույն արվեստագետների, մեծագույն գիտակ մարդկային կերպարների: Այս մասին Շ. Բրոնտեն իր նամակում պատասխանել է. «Դուք ասում եք, որ ես պետք է յուրացնեմ այն փաստը, որ «Միսս Օսթինը բանաստեղծ չէ, նա չունի «հույզեր», ոչ պերճախոսություն, ոչ խելագարություն և բանաստեղծական հրճվանք», և ավելացնում եք, որ ես պետք է սովորեմ ճանաչել նրա մեջ մեծագույն նկարիչներից մեկին, մարդկային բնավորության մեծագույն ստեղծողներից մեկին և երկրի վրա երբևէ ապրած չափի ամենագեղեցիկ զգացումով գրողներից մեկին»: Միայն վերջին փաստարկը կարող եմ ընդունել: Միսս Օսթինը, լինելով, ինչպես դուք եք ասում, առանց «հույզերի», առանց «պոեզիայի», գուցե խելամիտ է (ավելի իրատեսական, քան ճշմարիտ), բայց նա չի կարող լինել փառահեղ»⁸:

Կերպարների բացահայտման լեզվաոճական առանձնահատկությունները

«Հպարտություն և նախապաշարմունք»-ը Ջեյն Օսթինի ամենահայտնի վեպն է, որը հայտնի է միլիոնավոր ընթերցողների ամբողջ աշխարհում: Նրա վերլուծությանը նվիրված գրականությունը նույնպես հսկայական է: Հոդվածների գրքի հեղինակների թվում են այնպիսի հայտնի գրականագետներ, ինչպիսիք են՝ Դ. Սեսիլը, Մ. Բաթլերը, Ա. Բրաունը, Մ. Մենսֆիլդը, Մ. Քենեդին, Ջ. Քեսթներ, Ն. Մ. Դեմուրովա, Թ. Ա. Ամելինան և շատ ուրիշները: Դ. Սեսիլը կարծում է, որ Ջեյն Օսթինը իր հերոսներին կապում է վարքի երեք հիմնական չափանիշների հետ՝ առաքինություն, ողջախոհություն և ճաշակ⁹: Առաքինությունը ընկալվում է նրա քրիստոնեական

⁸ <https://literaguru.ru/analiz-romana-gordost-i-predubezhdenie-dzhejn-ostin/>
<https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/39914/1/povzun.pdf>

մեկնաբանության մեջ: Ողջախոհությունը վերաբերում է այս՝ անխուսափելիորեն անկատար աշխարհում ինչ-որ լավ բանի հասնելու ցանկությանը: Ջեյն Օսթինը կարծում էր, որ այն, ինչի համար ապրում է մարդը, ավելի կարևոր է, քան այն, թե ինչպես է նա ապրում: Մշակույթը և դրա դրսևորման արտաքին նշանները կարող են շատ ավելի երջանիկ դարձնել մարդու գոյությունը: Այսպիսով, Դ. Մեսիլը կարծում է, որ Ջեյն Օսթինի իդեալը ոչ միայն առաքինի և խոհեմ մարդն է, այլ նաև լավ դաստիարակվածը: Մ. Մեյսֆիլդը վեպի ամենակարևոր խնդիրներից առանձնացնում է Ջ. Օսթինի ձգտումը ծաղրել և դատապարտել սնոբիզմը(մարդ, որ հիանում է բարձրաշխարհիկ հասարակությամբ, ամեն կերպ նմանակում նրանց ու ձգտում հայտնվել այդ հասարակության շարքերում): Այսպես են կոչում նրանց, ովքեր ընդունում են, որ մարդիկ բոլորն իրար հավասար չեն: Սնոբներն իրենց համարում են հասարակ մարդկանցից բարձր, ինչպես, նուրբ ճաշակի տեր անձնավորություններ ու քամահրանքով են վերաբերվում մյուսներին, ովքեր, իրենց կարծիքով, զրկված են նման արժանիքներից(այդ բառից կազմվել է *սնոբիզմ* բառը, որ նշանակում է սնոբին հատուկ մտքերի ամբողջությունն ու վարքագիծը), հատկապես ծայրահեղությունները, որոնք մարմնավորված են Լեդի Քեթրին դե Բուրի կերպարով: Մ. Մեյսֆիլդը կարծում է, որ այս վեպի ժանրային առանձնահատկությունները որոշվում են կատակերգության և սիրավեպի ժանրի համադրությամբ(ռոմանտիկական կատակերգություն), որտեղ անսովոր գրավիչ հերոսուհին վեր է բարձրանում բոլոր կերպարներից¹⁰: Ջ. Կեստները գրողի հմտության նշան է համարում այն, որ երկրորդական կերպարները նրա մոտ ավելի հստակ, ավելի ճշգրիտ՝ ընդգծված են¹¹: Ն. Մ. Դեմուրովան նշել է, որ Ջեյն Օսթինը զգալիորեն ընդլայնել և հարստացրել է կլասիցիզմին բնորոշ «հերոսականության» մեթոդը՝ հրաժարվելով հերոսներին չարագործների, զոհերի և ոչ էկական կերպարների բաժանումից¹²: Այսպիսով նշելով Օսթինին Բնորոշ

¹⁰ Masefield M. Women Novelists from Fanny Burney to George Eliot. – London, Y.N. & Watson, 1967.

¹¹ Kestner J. Jane Austen. Spatial Structure of Thematic Variations. – Salzburg, IESL, 1974.

¹² Демурова Н.М. Роман Джейн Остин «Гордость и предвзвешенности» // Austen J. Pride and Prejudice. – М.: Прогресс, 1961, 5-17.

կերպարների իրատեսական տեսլականը՝ Ն. Մ. Դեմուրովան ցույց տվեց, թե ինչպես է այն վեպում մարմնավորված ոճական մակարդակում: Նա, օրինակ, կարծում է, որ նորարարական հնարքներից մեկը եղել է Ջեյն Օսթինի ոչ պատշաճ-ուղղակի խոսքի օգտագործումը: Ջեյն Օսթինի վեպերի շատ էական հատկանիշը նկատեց Տ. Ա. Ամելինան: Նա գրում է՝ «նկարչուհին մարդկային էությունը բացահայտում է հիմնականում մարդկանց խոսքային հաղորդակցության պատկերման միջոցով, այսինքն՝ մենախոսությունների և երկխոսությունների միջոցով»¹³: Այսպիսով, քննադատները, վեպի հերոսների բնութագրերը տալով, ուշադրություն են դարձնում հերոսների վարքի և հարաբերությունների սոցիալական դրոպապատճառներին և զգալի ուշադրություն են դարձնում Ջեյն Օսթինի կողմից օգտագործվող ոճական տեխնիկային, բայց այդ տեխնիկայի գործունեության մեխանիզմը պետք է ավելի կոնկրետ և մանրամասն հաշվի առնել: Այս դեպքում, որպես կանոն, քննադատները պետք է ուշադրություն դարձնեն հերոսների վարքի և հարաբերությունների սոցիալական դրոպապատճառներին:

Գրողի կողմից իր կերպարների կերպարները ստեղծելու համար օգտագործվող միջոցների վերլուծությունն հետազոտության հիմնական խնդիրն է: Դրա լուծումը կորոշի Ջեյն Օսթինի էթիկական և գեղագիտական իդեալի բնույթը: Վեպի բոլոր սյուժետային տողերը միավորվում են երկու գլխավոր հերոսների՝ Էլիզաբեթ Բենեթի և Դարսիի շուրջ: Նրանց մասին նախնական կարծիքի վրա կարող է մեծապես ազդել «Հպարտություն և նախապաշարմունք» վեպի վերնագիրը: Այսինքն՝ կարող է թվալ, որ նրանցից յուրաքանչյուրը մարմնավորում է այս գծերից մեկը՝ Դարսի՝ հպարտություն, Էլիզաբեթ՝ նախապաշարմունք նրա հանդեպ՝ հարուստ, ամբարտավան, ուրիշների ստրկամտությանը սովոր: Իրականում նրանցից

¹³ Амелина Т.А. Проблемы реализма в творчестве Джейн Остин (метод и стиль): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 1973, 8.

յուրաքանչյուրին հավասարապես բնորոշ է հպարտությունը և միմյանց նկատմամբ երկարաժամկետ նախապաշարմունքը:

Էլիզաբեթ Բենեթի կերպարը աստիճանաբար բացահայտվում է հերոսուհու հարաբերությունների բարդ համակարգի միջոցով իր ծնողների, քույրերի, ընկերների հետ, նրանց հետ, ովքեր նրան երջանկություն են մաղթում և նրա «չարամիտները», վերջապես այն տղամարդկանց հետ, ովքեր նրա ձեռքը խնդրողներն էին: Պատմության ամբողջ անանձնականությամբ հանդերձ, հեղինակի վերաբերմունքը նրա նկատմամբ արտահայտվում է արդեն այն բանում, թե նրա բնավորության որ գծերն են առանձնանում առաջին հերթին՝ հումորի զգացում, աշխույժ, ուրախ տրամադրություն: Լսելով Դարսիի առաջին, ոչ շողոքորթ կարծիքը նրա մասին՝ Էլիզաբեթը «told the story, however, with great spirit among her 122 friends; for she had a lively, playful disposition which delighted in anything ridiculous»¹⁴ [10: 31] Այստեղ աշխույժ (full of life and spirit), playful (full of fun, fond of play) էպիտետները գոյականի նկատմամբ disposition (one's nature or temper) կատարում են բնավորության գործառույթը: Դրանց դրական ենթատեքստերը անուղղակի հաստատում են հերոսուհու նկատմամբ հեղինակի համակրանքը: Էլիզաբեթի խոսքի հաստատում «I dearly love a laugh... Follies and nonsense, whims and inconsistencies, do divert me, I own, and I laugh at them whenever I can» [10: 74], բնութագրում է ինքն իրեն:

Բայց Էլիզաբեթի կերպարի մեջ ոչ մի թեթևամտություն չկա կամ զվարճանքի անմտածված ձգտում, որը բնորոշ էր իր կրտսեր քրոջը՝ Լիդիային: Նրա միտքը կարելի է անվանել վերլուծական: Նա շատ ու լրջորեն մտածում էր՝ դիտարկելով իրեն շրջապատող մարդկանց բարքերը: Ընտանեկան առօրյայի միօրինակությունն ու միապաղաղությունն այնքան ցանկալի էր դարձնում ցանկացած ճամփորդություն, որը խոստանում էր տպավորությունների փոփոխություն, նոր մարդկանց հետ ծանոթանալու հնարավորություն: Այսպիսով, իր մորաքրոջ՝ տիկին Գարդիների առաջարկը նրանց հետ մեծ ճամփորդության գնալու, միգուցե ռոմանտիկ Լեյք

¹⁴ Այսուհետ մեջբերումները կկատարվեն հետևյալ ձևով: Austen J. *Pride and Prejudice*. – M., 2019.

Դիսթրիբի, ուղղակի ուրախություն է պատճառում («What delight! What felicity!») [10: 165].

«Հպարտություն և նախապաշարմունք» վեպի կոմպոզիցիայում ճանապարհի քրոնոտոպը նպաստում է սյուժեի զարգացմանը՝ այն աշխուժացնելով նոր իրադարձություններով և կերպարներով: Նրա հիմնական գործառույթն այստեղ ցույց տալն է գլխավոր հերոսների կերպարների էվոլյուցիան, նրանց միջև հարաբերությունների աստիճանական զարգացումը: Այսպիսով, Էլիզաբեթի Քոլինզ ուղևորության ժամանակ տեղի է ունենում Դարսիի առաջին «բացատրությունը» նրա հետ: Մորաքրոջ հետ ուղևորության ընթացքում որոշվում է նրա ճակատագիրը՝ այցելելով Դարսիի տուն՝ նա սկսում է փոխել իր կարծիքը նրա մասին, ազատվում է նրա նկատմամբ նախապաշարմունքից, սկսում է հասկանալ, որ կարող է սիրել նրան: Բայց որքան էլ ընթերցողը շատ բան իմանա հերոսուհու մասին՝ հեղինակի մեկնաբանությունների և բնութագրերի միջոցով, գլխավորը Էլիզաբեթն ինքն է ասում իր մասին: Այս հիմնական գիծը երբեք չի կոչվում, այն առկա է նրա յուրաքանչյուր գործողության մեջ յուրաքանչյուր էտապում: Սա է գլխավորը՝ հպարտությունը, ավելի ճիշտ՝ սեփական արժանապատվության զգացումը և ամենախսկական անվախությունը:

Ինքը՝ Էլիզաբեթը, հարուստ չէ, հոր մահից հետո նրանց կարող են զրկել տնից (բոլոր աղջիկների ամուսնությունից հետո), որի տերը կլինի քահանա Քոլինզը: Նման պայմաններում չամուսնանալը նշանակում է ինքներդ ձեզ դատապարտել թշվառ գոյության: Թվում է, թե պետք է ուրախանալ Քոլինզի առաջարկով, բայց Էլիզաբեթը վրդովված մերժում է նրան: Նույնիսկ ավելի անհավանական կարող է թվալ նրա արձագանքը Դարսիի առաջարկին: Հարուստ, ազդեցիկ մարդը, ում հետ ամուսնությունը շատ հարսնացուների անիրականանալի երազանք է, ամուսնության առաջարկություն է անում նրան՝ Էլիզաբեթ Բենեթին: Նման շողոքորթ առաջարկն ընդունելու փոխարեն Էլիզաբեթն ամենակոշտ ձևով Դարսիին մեղադրում է իր արժանապատվությունը նվաստացնելու, քրոջը վիրավորելու, Ուիքհեմին հասցված

վիրավորանքների մեջ: Նրա ընտրյալը դառնալու համար քիչ է հասարակության մեջ բարձր դիրք զբաղեցնելը, շատ ավելի կարևոր է միշտ վարվել այնպես, ինչպես վայել է ազնվական մարդուն: Պետք է ժամանակ անցնի, որպեսզի Էլիզաբեթը կարողանա ավելի լավ հասկանալ Դարսիի կերպարը և գնահատել նրա արժանիքները:

Դարսին նույնպես ունի իր հպարտությունը: Հենց նա հայտնվում է վեպի էջերին, բոլոր հերոսներն ու ընթերցողին հայտնի է դառնում նրա եկամտի չափը՝ տարեկան 10000 ֆունտ ստերլինգ, այդ ժամանակվա համար հսկայական գումար: Նա անմիջապես որոշակի տպավորություն է թողնում ուրիշների վրա՝ որպես հպարտ, ամբարտավան մարդ: Եվ չնայած նա ինքը, փորձելով բացատրել իր պահվածքը, խոսում է իր մեկուսացման, մարդկանց հետ հեշտությամբ չհամախմբվելու անկարողության մասին, Էլիզաբեթին դա չի համոզում: Բանն այն է, որ Դարսիի հետ գրեթե միաժամանակ Ուիքհեմը ներկայացվում է որպես Դարսիի հակապատկեր: Եթե Դարսիից գրեթե ոչ ոք բառ չի լսում, ապա Ուիքհեմը հեշտությամբ մտնում է գրույցի մեջ: Նա ունի հաճելի, գրավիչ տեսք, նա գիտի, թե ինչպես լինել շատ զվարճալի գրուցակից: Հազիվ ծանոթանալով Էլիզաբեթի հետ, նա պատմում է նրան իր կյանքի պատմությունը, որում Դարսին խաղացել է ամենաանտեսված, ըստ նրա, դերը: Այսպիսով, բոլոր հանգամանքները Դարսիի օգտին չեն, և այուժեի հետագա զարգացումը անկանխատեսելի է թվում: Էլիզաբեթի կողմից Դարսիին տրված մերժումը, կարծես, պետք է նշանակի նրանց ծանոթության ավարտը: Բայց այուժեի հիմնական ինտրիգը հենց այն է, որ Էլիզաբեթի մերժումը միայն խթան է տալիս նրանց հարաբերությունների նոր զարգացմանը:

Դարսիի ստացած մերժումը հեշտ փորձություն չէր նրա հպարտության համար: Արիստոկրատական կրթության մարդ, նա չի դավաճանել իր մեջ մոլեգնող զգացմունքներին: Նրա զսպվածությամբ, զգացմունքների արտահայտման ամենաբնական ձևը ոչ թե ուղղակի երկխոսությունն էր իր ընտրյալի հետ, այլև նամակագրությունը նրա հետ:

Դարսիի հանդեպ Էլիզաբեթի զգացմունքների զարգացումը ներկայացվում է ընթերցողին իր ողջ բարդությամբ և հակասություններով՝ թշնամանքից մինչև կասկածներ, հետո ափսոսանք իր դատողությունների համար, վերջապես՝ հիացմունքից մինչև գիտակցում, որ իր հետ հանդիպելը իր կյանքի գլխավոր իրադարձությունն է: Հերոսուհու հուզական փորձառությունների բարդությունը նույնպես համապատասխանում է ոճական արտահայտչամիջոցների բարդ համակարգին: Ահա հեղինակի մեկնաբանությունը, որն ընթերցողին է փոխանցում նրա զգացմունքների խառնաշփոթը (հոգիների թրթիռը): Ահա տեքստային մանրամասները, որոնք Էլիզաբեթին թույլ են տալիս տեսնել Դարսիին նոր լույսի ներքո «She had never seen a place for which nature had done more, or where natural beauty had been so little counteracted by an awkward taste» [10: 244]: Այն զգացումը, որը պատել էր Էլիզաբեթին նրան շրջապատող գեղեցկուհուն տեսնելով, արտահայտվում է մեկ ածականով – delighted. «Elizabeth was delighted» [3:10] - սա հիմնական արտահայտությունն է, որը նկարագրում է նրա վիճակը Փեմբերլի կատարած այցի ժամանակ: Էլիզաբեթին հիացնում է տիրոջ յուրօրինակ ճաշակը, որը կարողացել է չխախտել բնապատկերի բնական գեղեցկությունը: Նրան ոչ պակաս հաճույք է պատճառում տան ներքին հարդարումը, որը ոչ թե ցայտուն շքեղություն է, այլ իսկական նրբագեղություն: Նրա տնային տնտեսուհու խանդավառ կարծիքը Դարսի մասին Էլիզաբեթի համար դառնում է հերթական բացահայտումը: Դիմանկարում նրա արտաքին տեսքի գեղեցկությունը, որով հիանում են և՛ Էլիզաբեթը, և՛ նրա հորեղբայրն ու մորաքույրը, ներդաշնակ է նրան շրջապատող ամեն ինչի գեղեցկությանը:

Այս բոլոր արտաքին տպավորությունները աստիճանաբար վերափոխում են Էլիզաբեթի՝ ի սկզբանե թշնամական վերաբերմունքը Դարսիի նկատմամբ բոլորովին այլ զգացմունքների, և նրա ներքին մենախոսությունը, միահյուսվելով հեղինակի խոսքին, թույլ է տալիս հետևել այս էվոլյուցիայի բոլոր երանգներին: Այսպիսով, Փեմբերլիում տեսած ամեն ինչի առաջին արձագանքն արտահայտվեց նրա «And of this place» ներքին ռեպլիկով, «I might have been mistress!», - մտածեց նա: Այս ակամա

ափսոսանքը փոխարինվում է մի արտահայտությամբ, որում նա ինքն իրեն հիշեցնում է «...that could never be; my uncle and aunt would have been lost to me; I should not have been allowed to invite them» [10: 245]: Այստեղ ցույց է տալիս ոչ այնքան անցյալում բաց թողնված հնարավորության ափսոսանքը, որքան նրա համար այնպիսի սնոբի հետ ամուսնանալու լիակատար անհնարիությունը, որը թույլ չէր տա նրան ընդունել իր հարազատներին: Բայց հետո, լսելով Դարսիի տան տնտեսուհուն, նայելով նրա դիմանկարին, նա սկսում է հասկանալ նրա անհատականության մասշտաբը: «What praise is more valuable than the praise of an intelligent servant? As a brother, a landlord, a master, she considered how many people's happiness were in his guardianship! How much of pleasure or pain it was in his power to bestow! How much of good or evil must be done by him!» [10: 249]:

Եվ այնուամենայնիվ, նրա մտքերի հիմնական արդյունքն այլ է: Իր համար անսպասելիորեն նա սկսում է հասկանալ, թե որքան ներդաշնակորեն են լրացնում միմյանց: Վեպի վերջում Դարսիի խոսքերն այն մասին, թե Էլիզաբեթի հետ հանդիպումը ինչ նշանակություն է ունեցել իր կյանքում, համահունչ կդառնան անցյալի նրա մտքերին: Բայց նրա առաջին հայտարարությունը ամբարտավան և արհամարհական երանգ ուներ. «I am in no humor of present to give consequence to young ladies who are slighted by other men» [10: 31]: Հետագայում, իր առաջին խոստովանության պահին, նախ վստահ լինելով նրա համաձայնությանը, ապա ապշած նրա մերժումից, նա ուղղակիորեն խոսում է իր բոլոր վախերի մասին՝ կապված նրանց հնարավոր միության հետ: «These bitter accusations might have been suppressed, had I, with greater policy, concealed my struggles, and flattered you into the belief of my being impelled by unqualified, unalloyed inclination; by reason, by reflection, by everything. But disguise of every sort is my abhorrence... Could you expect me to rejoice in the inferiority of your connections? To congratulate myself on the hope of relations, whose condition in life is so decidedly beneath my own?» [10: 200]:

Նրա խոսքում համասեռ նախադրյալ լրացումների թվարկումը (by reason, by reflection, by everything), պայմանական և ենթական տրամադրության օգտագործումը (might have been suppressed, had I concealed, could you expect), զուգահեռ երկու հարցական նախադասություններում, որոնք հաջորդում են մեկը մյուսի հետևից (Could you expect me to rejoice... To congratulate myself...) ստեղծում են աճի էֆեկտ, որի շնորհիվ նրա վրդովմունքն ու գրգռումը գտնում են իրենց արտահայտությունը: Դարսիի սերը, թերևս, այս վեպի հիմնական հոգեբանական առեղծվածն է: Նրա զգացմունքի մեջ բանական բան չկա, թեև նա անկասկած խելամիտ և խորաթափանց մարդ է, ինչպես երևում է, երբ առաջին անգամ խոսում իր սիրո մասին. «In vain have I struggled. It will not do. My feelings will not be repressed. You must allow me to tell you how ardently I admire and love you» [10: 197]:

Որոշ հետազոտողներ (օրինակ՝ Մ. Պուվեյը), վեպը դասելով ռեալիստական ստեղծագործությունների շարքին, նրա ավարտը համարում են տիպիկ ռոմանտիկական: Չափազանց անհավանական է (ոչ ինչպես կյանքում), որ Էլիզաբեթի ճակատագիրը երջանիկ է ստացվում: Բայց գուցե Ջեյն Օսթինի հոգեբանությունը և նրա կերպարների իսկությունը դրսևորվում են նրանով, որ նա Դարսիի սերը ներկայացնում է որպես կիրք, որը ենթակա չէ բանականության և հաշվարկի (և հետևաբար հնարավոր է): Դեպի Էլիզաբեթ Դարսիի ուղին նախապաշարմունքներից և ամբարտավանությունից ազատվելու ուղի է՝ ունայնությունից, հպարտությունից և ինքնավստահությունից մինչև նրա բնավորության կտրուկ ինքնաքննադատական գնահատականը: «I have been a selfish being all my life, in practice, though not in principle... I was spoiled by my parents, who, though good themselves ... allowed, encouraged, almost taught me to be selfish and overbearing, to care for none beyond my own family circle, to think meanly of all the rest of the world, to wish at least to think meanly of their sense and worth compared with my own... You taught me a lesson, hard indeed at first, but most advantageous» [10: 360]: Նրա ինքնագնահատականը դրսևորվում է Էլիզաբեթի հետ այս զրույցում: Selfish բառի կրկնությունը, right, child, wish, բառերի շեղերը, զուգահեռ

կառուցումները (I was taught, I was given, I was spoiled) և թվարկումը բացահայտում են նրա հուզված, խոստովանական տրամադրությունը, երախտագիտությունը Էլիզաբեթին, ում սերը ստիպել է փոխվել, և ով տարբերվում է:

Այսպիսով, բազմաթիվ դիտարկումների, հանդիպումների և տպավորությունների արդյունքում Էլիզաբեթի և Դարսիի հոգիներում աստիճանաբար առաջանում է միմյանց կերպարների նոր ընկալում: Կյանքի լիարժեքությունը, որը նրանցից յուրաքանչյուրը գտնում է մյուսի մեջ, ստեղծում է ամբողջ վեպի ընդհանուր հիմնական բանալին: Եվ բացի այդ, վեպի ընթացքում նրանց հարաբերությունների դրամատիկ շրջադարձերը միահյուսվում են կատակերգական տեսարանների հետ:

Կատակերգական կերպարները մշտապես աշխուժացնում են պատումը: Նրանցից առաջինը միսիս Բեննեթն է: Հինգ չափահաս դուստրերի մայր, որը միայն մտածում է, թե ինչպես ամուսնացնել նրանց: Խոչընդոտները շատ են, և դրանցից ամենաքիչը հենց տիկին Բեննեթի հիմարությունն ու գռեհկությունն է: Միսիս Բեննեթը շատ իմպուլսիվ և անհամբեր է: Նրա կերպարի էությունը հիանալի կերպով բացահայտվում է նրա յուրաքանչյուր դիտողությունից: Նրա երկխոսության բառային կազմը միշտ պարզ է՝ առօրյա գործածության բառեր, կտրուկ բացականչություններ և հարցական նախադասություններ, որոնք բացահայտում են հերոսուհու դատարկությունը, նրա անսպառ հետաքրքրասիրությունը, - «Well, Jane, who is it from? What it is about? What does he say? Well, Jane, make haste and tell us, make haste, my Love» [10: 48]:

Միսիս Բեննեթի կերպարը պատկերելիս Ջ.Օսթենը արդյունավետ կերպով օգտագործում է պատմության դրամատիկացումը, այսինքն՝ կերպարին ինքնարտահայտվելու հնարավորություն է տալիս: Օրինակ, 59-րդ գլխում նա Դարսիին անվանում է անհավանական, այսինքն՝ տհաճ թեմա և շարունակում է անկեղծ մնալ նրա հանդեպ իր հակակրանքով : «I am quite sorry Lizzy, that you should be forced to have that disagreeable man all to yourself; but I hope you won't mind. It is all for Jane sake» [10: 366] Բայց նույն գլխի վերջում նա պայթում է խանդավառ բացականչություններով. «...Mr. Darcy! Who would have thought it? And is it really true?

Oh, my sweetest Lizzy! How rich and how great you will be! What pin-money, what jewels, what carriages you will have! Jane's is nothing to it – at all. I am so pleased – so happy» [10: 369]: Այս բացականչությունները ոչ պակաս անկեղծ են, քան այն, ինչ նա ասել է Ղարսիի մասին ավելի վաղ, թեև իմաստով ուղիղ հակադիր են: Տիկին Բենեթի ելույթի այս գնահատականի փոփոխությունը ստեղծում է իսկապես կատակերգական հերոսուհու տեսանելի կերպար:

Բայց վեպի մեջ կան կերպարներ, որոնք ուրվագծված են ոչ թե մեղմ զավեշտական հպումներով, այլ իսկական երգիծանքով: Ի տարբերություն վեպի գլխավոր հերոսների, ովքեր անընդհատ սովորում են ավելի լավ հասկանալ իրենց և միմյանց, ովքեր անկեղծորեն ապրում են իրենց մոլորություններն ու թերությունները, զավեշտական և, հատկապես, երգիծական կերպարներն իրենց զարգացման մեջ որևէ փոփոխություն չեն կրում:

Նրանցից առաջինը միստր Քոլինսն է, ում անունը դարձել է հայտնի անգլիական գրականության մեջ: Բենեթի տուն իր առաջին այցելության ժամանակ Քոլինզը ներկայացվում է որպես ինքնագոհ հիմար: Նա անտանելի ինքնահավան է ու շատախոս: Նա անվերջ գովաբանում է սեփական արժանիքներն ու իր դիրքի առավելությունները, որոնցից գլխավորը մեծահարուստ արիստոկրատ լեդի Քեթրին դե Բյորըի հովանավորությունն է: Երբեք չտեսնելով նրան, միայն իր նամակի տոնով՝ պերճախոս, խոսուն, Էլիզաբեթը որոշեց նրա հեղինակի կերպարը մեկ բառով՝ ցուցամոլ: Նրա հիմնական էությունը ամենից շատ զգացվում է Բենեթների ընտանիքի համար ամենադժվար ժամանակաշրջանում՝ Լիդիայի՝ Ուիլքինսոնի հետ թոխչի ժամանակ: Քոլինզը նրանց «ցավակցական» նամակ է ուղարկում: Այս նամակի բառապաշարը ներկայացված է գրական վեհ բառապաշարով՝ respectable family, present distress of the bitterest kind, the death as a blessing, augmented satisfaction, involved in disgracel և այլն, որի հետևում թաքնված է կեղծավոր համակրանքը և թաքնված ուրախությունը պատկառելի ընտանիքին պատուհասած վշտի մեջ՝ չարախնդության և ինքնագոհության մեծ մասն այն գիտակցմամբ, որ Էլիզաբեթից մերժում ստանալով և

ամուսնանալով Շառլոտ Լուկասի հետ, այժմ նա ազատվում է ամոթը Բենեթի ընտանիքի հետ կիսելու անհրաժեշտությունից:

Հեղինակը ստեղծել է այսպիսի կերպար,ինչպիսին պարոն Քոլինսն է, հիմնվելով նրա կերպարի ինքնաբացահայտման վրա, քանի որ բոլոր դեպքերում, Քոլինգի սեփական հայտարարություններն ու գործողությունները դառնում են նրա գործողությունները բնութագրելու հիմնական միջոցը՝ կեղծավորություն, նվաստացում և սահմանափակումներ:

Լեդի Քեթրին դե Բյորը հիանալի կերպով լրացնում է Քոլինգին, որը երկու անգամ հայտնվում է վեպի էջերում: Էլիզաբեթը հանդիպում է նրան, երբ նա գալիս է այցելելու Քոլինգին: Նրան ապշեցնում է կալվածքի տիրուհու հանդգնությունը, նա իրեն իրավասու է համարում հարցաքննել Քոլինգներին և Էլիզաբեթին նրանց անձնական կյանքի ցանկացած մանրամասների մասին, միջամտել և խորհուրդներ տալ, թե ինչպես վարել տնային տնտեսությունը և այլն: Մեկ այլ անգամ՝ Լեդի Քեթրին դե Բյորը ինքը գալիս է Բենեթների տուն: Այժմ նա բռնության իրական տարափ է թափում Էլիզաբեթի վրա: Նա իր եղբորորդու՝ պարոն Դարսիի և Էլիզաբեթի հնարավոր նշանադրության մասին լուրերը անվանում է ստոր գյուտ, ապա սպառնալիքներ ու վիրավորանքներ ասում Էլիզաբեթի և նրա հարազատների հասցեին: Նրա խոսքի հեղինակավոր և հրամայական երանգը, բառերի ընտրությունը, ինչպիսին է a the upstart, retentions of a young woman without family, connections, or fortune վկայում են ոչ միայն Էլիզաբեթի հանդեպ նրա հակակրանքի, այլև կերպարի կոպտությունն ու անտարբերությունը: Սակայն, ճակատագրի հեգնանքով, հենց նա դարձավ իր եղբորորդու և Էլիզաբեթի ամուսնության ականա հանցակիցը: Իմանալով Էլիզաբեթի հետ իր գրույցի մասին՝ Դարսին հասկացավ, որ Էլիզաբեթը սիրում է իրեն և կընդունի նրա առաջարկը: Այսպիսով, չարն ինքն իրեն պատժեց, և եթե կարելի է խոսել Ջեյն Օսթինի վրա Բեն Ջոնսոնի գաղափարների ազդեցության մասին, ապա դա արտացոլվել է հենց դրանում:

Բացի գլխավոր հերոսների կերպարներով ներկայացված լիրիկական-դրամատիկական գծից, բացի իր կատակերգական-երգիծական սկզբից, որի կրողներն են միսիս Բենեթը, վերապատվելի Քոլինզը և Լեդի դը Բյորը, վեպն ունի նաև արկածային բաղադրիչ, որը ներկայացված է այնպիսի հերոսներով, ինչպիսիք են Ուիքհեմը և Լիդիա Բենեթը: Նրանք՝ որպես անհատներ, բավականին սովորական են և իրենցից ոչինչ չեն ներկայացնում: Լիդիան մտածում է միայն երկրպագուների և արագ ամուսնության մասին, իսկ Ուիքհեմի հետ փախչելը նրա վերջին արկածախնդրության արդյունքն է: Ուիքհեմը, նրա համեմատությամբ, ավելի նշանակալից մարդ է թվում, նա գրավիչ երիտասարդ է, հետաքրքիր գրուցակից: Բայց տարբերությունը, թե ինչ է նա ասում իր մասին և ով է նա իրականում, շատ ապշեցուցիչ է: Այն փաստը, որ նա, փախչելով գնդից, իր հետ քաշում է Լիդիային, բացահայտում է ոչ այնքան նրա բնության այլասերվածությունը, որքան իր գործողությունների հետևանքները կանխատեսելու անկարողությունը: Այս երկու կերպարների հետ կապված շատ արկածախնդիր և ինտրիգային դրվագը զգալի լարվածություն է հաղորդում սյուժեին: Վտանգված է ոչ միայն Լիդիայի պատիվը, այլև ողջ Բենեթի ընտանիքի պատիվը և Էլիզաբեթի և Դարսիի հարաբերությունները: Դարսիի շնորհիվ դրվագը երջանիկ ավարտ է ստանում, քանի որ Ջեյն Օսթինի հերոսների հրաշալի աշխարհում չարության ու անազնվության համար տեղ չկա:

Ջեյն Օսթինի ոճական ամենակարևոր միջոցներից է, առաջին հերթին, հեգնանքը, որն արդեն նշվել է կերպարների առանձնահատկությունների հետ կապված: Հեգնական էֆեկտը ստեղծվում է ինչպես քերականական միջոցներով այնպես էլ բառային միջոցներով, երբ ասված բառերը ուղիղ հակառակ իմաստով են գործածվում: Այսպիսով, պարոն Բենեթը հեգնում է, երբ ասում է, որ հիանալով իր երեք փեսաներով, նա առանձնացնում է Ուիքհեմին որպես իր սիրելիի («Wickham, perhaps, is my favourite» [10: 370]):

Հեզնական է նաև հեղինակի մեկնաբանությունը 61-րդ գլխի սկզբում «Happy for all her maternal feelings was the day on which Mrs. Bennet got rid of her two most deserving daughters» [10: 374]: Մայրիկի՝ տիկին Բեննեթի կյանքում ամենաերջանիկ օրը կոչվում է այն օրը, երբ նա «ազատվել» է իր երկու ամենաարժանավոր դուստրերից: «Ազատվել» բառակապակցական նախադասության բառարանային սահմանումը՝ get rid (to make a person free from – ազատվել) իմաստով որոշ չափով հակադրվում է ուրախ օր happy day (a day of pleasure – երջանիկ օր) բառերին, այսպես է արտահայտում իր հեզնանքը հեղինակը միսիս Բեննեթի մայրական նկրտումների նկատմամբ:

Ջեյն Օսթենը նաև լայնորեն օգտագործում է իր իսկ ուղիղ խոսքը (հեղինակի խոսքը), որը նրան թույլ է տալիս տեսնել հերոսուհու ներաշխարհը նրա ամենահզոր հուզական փորձառությունների և հույզերի պահերին: Այսպիսով, մի շարք կարճ հարցական և բացականչական նախադասություններ, որոնք հերոսուհին արտասանել է «իրեն»՝ Փեմբերլիում Դարսիի հետ անսպասելի հանդիպումից հետո, հիանալի կերպով փոխանցում է նրա ոգևորությունն այդ պահին «Her coming there was the most unfortunate, the most ill-judged thing in the world! How strange must it appear to him! In what a disgraceful light might it not strike so vain a man! It might seem as if she had purposely thrown herself in his way again! Oh! Why did she come? Or, why did he thus come a day before he was expected?» [10: 51].

Հեղինակի խոսքի բառապաշարը որոշվում է հաճախ օգտագործվող կամ չեզոք բառապաշարով: Անգամ հուզական ուժեղ լարվածությունը փոխանցելու համար գրողը չի դիմում որևէ բարդ տեխնիկայի, այլ շատ հստորեն օգտագործում է ածականների համեմատության գերադրական աստիճանը: Օրինակ՝ փոխված կարծիքը Ուիլքինսի մասին արտահայտվում է մի պարզ արտահայտությամբ. «Everybody declared that he was the wickedest young man in the world» [10: 290].

Նյարդային վիճակը, որում էլիզաբեթն ու Ջեյնը սպասում էին Լիդիայի մասին լուրերին, փոխանցվում է փոխաբերական խոսքի միջոցով. «Every day at Longbourn was

now a day of anxiety; but the most anxious part of each was when the post was expected» [10: 291]:

Գերադրական ածականները բնութագրում են կերպարների վիճակը նրանց կյանքի ամենաերջանիկ պահերին «...the liveliest emotion; ...the happiest creature in the world; ...the happiest, wisest, and most reasonable end!» [10: 338] - այս ամենը Ջեյն Բենեթի մասին է այն բանից հետո, երբ պարոն Բինգլին նրան ամուսնության առաջարկ արեց: Եթե Բինգլին բոլորի սիրելին էր, ապա նրա շրջապատի վերաբերմունքը Դարսիի նկատմամբ ավելի հակասական է: Նախ, Օսթինը նկարագրում է բոլորի հիացմունքը նրա հանդեպ. «A fine figure of a man... much handsomer than Mr. Bingley, and he was looked at with great admiration...» [10: 30]: Բայց Դարսիի զուսպ պահվածքը, որը բոլորն ընդունում են որպես ամբարտավանություն, շատ շուտով թշնամանք է առաջացնում նրա նկատմամբ: Այժմ նրա նկատմամբ վերաբերմունքն արտահայտվում է բոլոր տեսակի բացասական որակների թվարկումների աստիճանաբար աճող հոսքով.

«...He was looked at with great admiration for about half the evening, till his manners gave a disgust which turned the tide of his popularity; for he was discovered to be proud, to be above his company, and above being pleased; and not all his large estate in Derbyshire could then save him from having a most forbidding, disagreeable countenance, and being unworthy to be compared with his friend» [10: 30]:

Այս ցանկում օգտագործվում են անորոշ (to be proud, to be above his company) ինչպես նաև բացասական ենթատեքստով ածականներ (forbidding, disagreeable, unworthy):

Նախադասությունների չափը վեպում կարևոր ոճական դեր է խաղում՝ սկսած երկխոսությունների կարճ ակնարկներից և հեղինակի մեկնաբանությունը ձևակերպող միջին երկարության նախադասություններից մինչև շատ մեծ նախադասություններ, որոնք երբեմն զբաղեցնում են մի ամբողջ պարբերություն: Նման օրինակներից մեկը Ջեյնի նամակից մի հատված է Էլիզաբեթին Լիդիայի և Ուիլքինսոնի անհաջող որոնման մասին, - «By this time, my dearest sister, you have received my hurried letter; I wish this may be more intelligible, but though not confined for time, my head is so bewildered that I

cannot answer for being coherent... Imprudent as a marriage between Mr. Wickham and our poor Lydia would be, we are now anxious to be assured it has taken place, for there is but too much reason to fear they are not gone to Scotland» [10: 271]: Այս հասվածում հեղինակը միավորում է մի շարք բարդ նախադասություններ (that I cannot answer 134 for being coherent, imprudent as a marriage ... would be; for there is but too much reason to fear they are not gone to Scotland) , (By this time, my dearest sister, you have received my hurried letter; I wish this may be more intelligible...) ստեղծելու կամ հետահայաց, կամ ենթադրական (a marriage between Mr. W and Lydia would be), կամ իրադարձությունների և զգացմունքների համաժամանակյա պատկեր (my head is so bewildered, there is too much reason to fear they are not gone to Scotland), ինչպես նաև մտքերի և գործողությունների տենդագին վիճակներ փոխանցելու համար (my head is so bewildered; I cannot answer for being coherent): Այս նախադասությունները, անհրաժեշտ են և համարժեք Ջեյնի ապրած զգացմունքների ամբողջ համալիրը ներկայացնելու համար:

Վեպի գագաթնակետերից մեկը Բենեթի տանը երեկոն է, երբ պարոն Դարսին հորից խնդրում է Էլիզաբեթի ձեռքը: Թվում է, թե Ջ.Օսթինի ոճական տեխնիկայի ողջ բազմազանությունը կենտրոնացած է այս էջերում [10: 366, 367]: Ահա պատմվածքի դրամատիկացումը՝ Դարսիի շշուկով խոսքերը՝ «Go to your father; he wants you in the library» [10: 366], Էլիզաբեթի երկխոսությունը հոր հետ, որն օգտագործում է աստիճանական էֆեկտը. «Lizzy», - ասաց նա, - «what are you doing? Are you out of your senses, to be accepting this man? Have not you always hated him?» [10: 366] «...But he was going to be made unhappy, and that it should be through her means; that she, his favorite child, should be distressing him by her choice, should be filling him with fears and regrets in disposing of her, was a wretched reflection» [10: 366]. Ոճական հնարքների այս մերձեցումը ստեղծում է ահռելի հուզական լարվածության և գործողությունների ամբողջականության էֆեկտ:

Ջեյն Օսթինի հմուտ ոճական հմտությունը շատ վառ, շատ վստահելի պատկեր է ստեղծում փոքր գավառական հասարակության բարքերի, ապրելակերպի և կյանքի

մասին: Այն բնակեցված էր բավականին սովորական մարդկանցով: Նրանցից միայն մի քանիսն ունեին զարգացած միտք, դատողության անկախություն և ազնվականություն: Բայց հենց նրանք էլ լցնում են այս վեպը կյանքի այնպիսի ուրախ ընդունմամբ, այսպիսի լավատեսությամբ:

Այս վեպում վերջապես ձևավորվում է էթիկական արժեքների համակարգը (անկեղծություն, բարեհաճություն, դասակարգային ամբարտավանության մերժում, ինքնազնահատական), որոնք մարմնավորում են Ջեյն Օսթինի հերոսները: Նրա էթիկական իդեալը նույնպես գեղարվեստական հավասար արտահայտություն է գտնում ոճական վարպետությունը գուգորդվում է վեպի ժանրային հնարավորությունների հմուտ օգտագործման հետ:

«Հպարտություն և նախապաշարմունք»-ում կիրառվում են ռեալիստական վեպի այնպիսի կոմպոզիցիոն սկզբունքներ, ինչպիսիք են կերպարների բարդ համակարգը, քրոնոտոպի նշանակալի դերը սյուժեի զարգացման մեջ, ինչպես նաև միջավայրի էսքիզները իրենց բնութագրական և գեղագիտական գործառույթներում, վերջապես, տեքստի բարդ սուբյեկտիվ կազմակերպում, որում գերիշխող դերը պատկանում է անանձնական պատմվածքին, Բայց որտեղ յուրաքանչյուր հերոս, ոչ միայն գլխավորը, այլև երկրորդական, դրամատիկացման, ոչ պատշաճ-ուղղակի խոսքի և ինտեքստերի ներառման շնորհիվ հնարավորություն է ստանում ինքնադրսևորվել, կարծես դառնալ ինքնուրույն:

Եզրակացություն

Ջեյն Օսթինի «Հպարտություն և նախապաշարմունք» վեպը ինձ համար դարձավ ամենատպավորիչ և սիրված վեպը: Կարող եմ ասել, որ բավականին մանրամասն էր գրված, ինչի շնորհիվ դժվարանում էի ընթերցելը, քանի որ յուրաքանչյուր տող առանձին ուշադրություն էր պահանջում: Վեպը իր մեջ պարունակում էր նամակներ, ինչը ավելի էր հետաքրքրացնում ընթերցելու ընթացքը: Գլխավոր դերերում՝ Էլիզաբեթ Բեննեթն և Պարոն Դարսին են: Վերնագիրը կարող եմ կապել իրենց հետ, քանի որ Էլիզաբեթը մատնված էր նախապաշարմունքի, իսկ Դարսին չափազանց հպարտ էր: Ուզում եմ նշել, որ մնացածը բոլոր կերպարները հիմնականում երկրորդական դերերում էին, երրորդական դեր ունեցող կերպարները շատ քիչ էին, բոլորը որոշ չափի կարևորություն ունեին այն ամենի մեջ, ինչ կատարվում էր: Օսթինը, հպարտության և նախապաշարմունքի թեմաներից զատ, անրադարձել է նաև այլ թեմաների, որոնք ընթերցողը ինքը պետք է հասկանա: Դրանք են՝ ֆեմինիզմը, ընտանեկան հարաբերությունները և կախվածությունը:

Ստեղծագործության հիմնական թեման սերն է, որն ի վիճակի է արմատապես փոխել ցանկացած մարդու հայացքներն ու վարքը: Եվ նաև վեպն այն մասին, թե որքան կարևոր է ամուսնանալ սիրելով: Գլխավոր հերոսների պատմությունների ուսպնյակի միջոցով, Ջեյն Օսթինը բացահայտում է, թե որքան կարևոր է ընտրել սերը ֆինանսական բարեկեցության փոխարեն: Նա բացահայտ ասում է, որ դուք չեք կարող թաքցնել ձեր զգացմունքները, չնայած վախենում եք սխալ ընկալվելուց կամ լքվելուց, և նույնիսկ ավելին, դուք չեք կարող հրաժարվել սիրուց հպարտության պատճառով:

Շատ եմ ուզում խոսել նաև Պարոն Բենեթի կերպարի մասին, որին շատ էի հավանել: Նա իրենց ընտանիքի համեմատ, բավականին տարբերվում էր: Իմաստուն, քչախոս, ճշմարիտ տղամարդ էր: Վեպը ընթերցելու ընթացքում հաճախ հանդիպում էինք

դրվագներ, որտեղ նա Էլիզաբեթին ավելի է տեղ տալիս, քան մյուս չորս դուստրներին: Առավել սիրվեց իմ կողմից այն հատվածը, երբ նա աջակցեց Էլիզաբեթին Քոլինզի հետ չամուսնանալու հարցում, որին ի դեպ կողմ էր իր կինը՝ Տիկին Բենեթը:

Տիկին Բենեթը իմ կողմից չսիրված կերպարների շարքում է գտնվում: Անտեղի շատախոս, անմիտ, աղջիկներին, բացի ամուսնացնելուց ուրիշ բանի մասին չի մտածում, առաջին տեղում իր համար շահն է, շահամոլ է, նախանձ, ուրիշի երջանկությամբ չի սիրում ուրախանալ:

Կերպարները շատ են, սակայն ուզում էի իրենց մասին առանձին խոսել և բացահայտել ոճական առանձնահատկությունները: Վեպը մեկ անգամ կարդալու համար չէ, իր մեջ շատ այլ բաներ կան, որ ամեն անգամ կարդալուց կարող ես նոր-նոր հասկանալ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Անգլերեն հատվածների թարգմանություն¹⁵

«told the story, however, with great spirit among her 122 friends; for she had a lively, playful disposition which delighted in anything ridiculous» [3: 31]¹

«I dearly love a laugh... Follies and nonsense, whims and inconsistencies, do divert me, I own, and I laugh at them whenever I can» [3: 74]²

(«What delight! What felicity!») [3: 165]³

«She had never seen a place for which nature had done more, or where natural beauty had been so little counteracted by an awkward taste» [3: 244]⁴

«Elizabeth was delighted» [3: 244]⁵

«And of this place»⁶

«I might have been mistress!»⁷

¹ «Այնուամենայնիվ, նա մեծ ոգնորությամբ պատմեց այս պատմությունը իր 122 ընկերներին, քանի որ նա ուներ աշխույժ, խաղալիս տրամադրություն, որը հիացնում էր բոլոր ծիծաղելի բաները»

² «Ես շատ եմ սիրում ծիծաղել... Հիմարություններն ու անհեթեթությունները, բնահանույթներն ու անհամապատասխանությունները, խոտովանում եմ, իսկապես զվարճացնում են ինձ, և ես ծիծաղում եմ նրանց վրա, երբ կարող եմ»

³ «Ինչ հրճվանք: Ինչ երջանկություն»:

⁴ «Նա երբեք չէր տեսել այսպիսի մի վայր, որի համար բնությունն ավելին էր արել, կամ որտեղ բնական գեղեցկությանը այդքան քիչ էր հակադրվում վատ ճաշակին»:

⁵ «Էլիզաբեթը հիացած էր»

⁶ «Եվ այս վայրի մասին»

⁷ «Ես կարող էի դառնալ այս ամենի տիրուհին»:

1. Амелина Т.А. Проблемы реализма в творчестве Джейн Остин (метод и стиль): автореф. дис. ... канд. филол. наук. – М., 1973. 136
2. Демурова Н.М. Роман Джейн Остин «Гордость и предрассудки» // Austen J. Pride and Prejudice. – М.: Прогресс, 1961.

¹⁵ Թարգմանությունը մերն է:

3. Austen J. *Pride and Prejudice*. – M., 2020.
4. Cecil D. *A Portrait of Jane Austen*. – London, Constable, 1979.
5. Kestner J. *Jane Austen. Spatial Structure of Thematic Variations*. – Salzburg, IESL, 1974.
6. Masefield M. *Women Novelists from Fanny Burney to George Eliot*. – London, Y.N. & Watson, 1967.
7. Poovey M. *The Proper Lady and the Woman Writer. Ideology as Style in the Works of Mary Wollstonecraft, Mary Shelley and Jane Austen*. – Chicago and L. – UCP, 1985. – Pp. xxii+288.

Հղումներ`

<https://cyberleninka.ru/article/n/stilisticheskie-sredstva-raskrytiya-harakterov-v-romane-dzhejn-ostin-gordost-i-predubezhdenie/viewer>

<https://cyberleninka.ru/article/n/stilisticheskie-sredstva-raskrytiya-harakterov-v-romane-dzhejn-ostin-gordost-i-predubezhdenie/viewer>

<https://literaguru.ru/analiz-romana-gordost-i-predubezhdenie-dzhejn-ostin/>

<https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/39914/1/povzun.pdf>

file:///C:/Users/HP/Downloads/stilisticheskie-sredstva-raskrytiya-harakterov-v-romane-dzhejn-ostin-gordost-i-predubezhdenie.pdf

<https://literaguru.ru/analiz-romana-gordost-i-predubezhdenie-dzhejn-ostin/>

<https://artforintrovert.ru/materials/tpost/i7vxb6t7n1-cto-nuzhno-znat-ctobi-ponyat-gordost-i>

<https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/39914/1/povzun.pdf>